

Neus Català, una vida de novel·la

Vaga de fam atípica. Suposo que per a una jove Neus Català no va ser fàcil encapçal·lar la protesta d'un grup de dones jornaleres al Priorat de finals dels anys vint del segle passat en demanda d'una equiparació de sous amb els homes. Ara bé, a ella mateixa això li deuria semblar un acudit quan, el 1944, va veure's encapçalant una vaga de fam a l'interior del camp de concentració nazi de Holleischen, a l'actual Txèquia, on estava empresonada. No és una broma macabra: una vaga de fam en un lloc on, precisament, gairebé les mataven de gana, amb aquelles sopes d'herbes amargues com a únic aliment per suportar les llargues jornades de treball esclau.

Passat, present... i futur. Vaig conèixer la Neus Català fa uns quants anys al pis que llavors tenia a Rubí. I el que més em va sorprendre d'ella -d'una dona que havia baixat fins a l'infern quan l'11 de novembre del 1943 va ser detinguda pels nazis i ingressada en diversos camps de concentració- van ser tant la lucidesa a l'hora de recordar el passat com l'optimisme amb què era capaç de mirar la vida i el futur. La recordo al menjador de casa rondant la norantena, explicant-me la vida quotidiana durant les primeres dècades del segle XX al petit poblet dels Guiamets, i de quina manera aquella maleïda guerra ho va trastocar tot. I també el posterior empresonament als camps de la mort i com la seva militància en els ideals de la justícia i la igualtat van ser el millor remei per poder superar aquell malson.

Un llibre necessari. En aquest sentit, fa uns dies vaig començar a llegir el llibre *Un cel de plom* (Ara Llibres), la vida de la Neus Català explicada per ella mateixa i passada pel sedàs de la ploma ferma d'una Carme Martí que per a mi ha estat una veritable descoberta literària. Sempre havia pensat que la Neus Català havia tingut una vida de novel·la, fins i tot més enllà del seu pas pels camps nazis. I val a dir que la Carme Martí ha sabut escriure-la: una novel·la trista -d'aquelles que arrenquen alguna llàgrima que cau sobre el paper-, però també plena d'esperança. Un relat, en definitiva, que ens ha d'ajudar a entendre millor el significat veritable de paraules tan antagòniques com crueltat i solidaritat, tortura i dignitat o feixisme i llibertat.

La malaltia de l'enyorament. En acabar el llibre, i remembrant les meves converses amb la Neus Català, crec que hi ha un detall que val la pena destacar en la vida d'aquesta gran internacionalista: el seu poble, els Guiamets -on va néixer i on acabarà els seus dies la Neus- hi és sempre present malgrat la llunyania física. Els Guiamets és a Darnius, mentre la Neus i els 182 nens que tenia al seu càrrec a la colònia Las Acacias de Premià de Mar fugien de les bombes franquistes cap a una França que els esperava amb les urpes esmolades. Els Guiamets és a l'exili de Carsac, on la Neus i el seu marit exercien de membres de la resistència contra el nazisme. Els Guiamets és entre la pudor de cossos cremats que impregna tots els racons dels camps de Rabensbruck i Holleischen, i en

els renecs apresos al seu poble i que li servien per respondre a les pallisses de les carcel·leres. Els Guiamets, en definitiva, és a la coral de Sarlat, en què la Neus i la resta de membres cantaven *L'emigrant*, una melodia que representa com cap altra el drama dels exiliats, l'allunyament de la pàtria i la malaltia incurable de l'enyorament.

Una lluita tossuda. La vida de la Neus Català és també una afirmació de les pròpies arrels i un antídota contra l'estupidesa d'aquells que voldrien un món uniformitzat i mimètic. La catalanitat de la protagonista es barreja, allà on es trobi, amb la seva lluita tossuda per una societat justa i lliure. I val a dir que a l'interior dels camps de la mort, aquesta dona del Priorat va emprar totes les eines al seu abast (la riulla, la coral i el teatre clandestí, la solidaritat entre presoneres, el sabotatge...) per fer realitat que, malgrat els cops i les vexacions, sempre "queden clarianes en el nostre interior on els malparits dels nazis no poden arribar".